

EAÕK Pärnu ja Saare piiskopkonna LEHT

N° 1 (19)
Jaanuar 2014

Kirikukalender (valikuliselt). **Jaanuarikuus peab Õigeusu Kirik järgmisi pühasid:**

1. 01. Issanda Ümberlõikamise püha. Püha Vassilios Suure (379), Kapadookia Kaisarea ülempiiskopi mälestus.

* Ümberlõikamine oli sisse seatud Vana Testamendi ajal Jumala ja meie esivanema Aabrahami liidu märgiks. Seda hakati toimetama vastündinud poisslastega kaheksandal päeval pärast sündi ning seejuures anti lapsele ka nimi. Lihaks saanud Jumala Poeg võttis samuti vastu ümberlõikamise kui inimene, sest inimloomuse poolest pärines Ta Aabrahami soost. Ümberlõikamisel anti talle nimeks Jeesus, mis tähendab Päästja. Uue Testamendi ajal on ümberlõikamine asendatud püha Ristimise Salasusega.

2. 01. Püha vaga Serafimi (1833), Saarovi imetegija mälestus.

6. 01. Jumalailmumise püha. Meie Issanda, Jumala ja Päästja ristimine. Suur veepühitus.

* Issand Jeesus Kristus ristiti Jordani jões 30-aastaselt. Teda ristas Johannes, prohvet ja Issanda Eelkäija, kes enne seda oli Jordani jõe vetes ristunud juute meeleparandusristimisega ning kuulutanud neile tulevast Messiat. Kristus, olles ilma patuta, ei vajanud ristimist, kuid laskis End siiski ristida, täites Jumal-Isa tahtmist. Sellega Ta pühitses Johannese ristimise kui niisuguse ning Damaskuse vaga Johannese sõnade kohaselt „veega pesi Ta maha ja uputas kogu inimkonna patu“. Issanda Ristimise püha nimetatakse ka Jumalailmumiseks, sest selle sündmuse juures ilmusid maailmale Püha Kolmainu kõik kolm Isikut: Jumal-Poeg, keda Johannes Jordanis ristas, Jumal-Isa, Kes tunnistas Oma häälega Taevast: „Sina oled Minu armas Poeg ...“, ja Jumal-Püha Vaim, kes laskus Taevast tuvikese näol Kristuse peale.

Sellel pühal toimetatakse Suur veepühitus kirikutes, aga ka jõgedel, järvedel ja teistel veekogudel.

7. 01. Meie Issanda Eelkäija ja Ristija Johannese koondmälestus.

8. 01. Tartu püha preestermärter Issidori ja tema 72 kaaskannataja (1472) mälestus.

* *Preester Agaton Paalbergi nimepäev (ühe Kreeka Kiriku kohaliku pühaku vaga Agatoni nime järgi).*

10. 01. Püha Nüssa piiskopi Gregoriose (395) mälestus.

* *5 aastat Tartu pühitsetud piiskop Eelija pühitsemisest.*

11. 01. Püha vaga Teodosios Suure (529), kloosterlikule eluviisile alusepanija mälestus.

12. 01. Püha märtri Tatjana (226-35) mälestus. Ühe traditsiooni kohaselt peetakse teda üliõpilaskonna kaitsepühakuks.

* Tatjana oli tuntud ja rikas roomlanna, samas armuline vaeste vastu ning meele poolest alandlik, sest kristlastest vanemad olid teda kasvatanud usu ja Jumalakartuse vaimus. Ilmalikule elule eelistas ta Jumala teenimist. Õilsa elu ja rohkete heategude eest pandi Tatjana kirikusse diakonissiks. Tema kohustuste hulka kuulus haigete külastamine, naiste ettevalmistamine ristimiseks ning preestrite abistamine selle Salasuse toimetamisel. Kui paganlikud võimulolijad said teada, et ta on kristlane, tuli tal läbi käia sama tee, nagu kõigil tolle aja märtritel: esmalt ahvatlemine maiste hüvede ning austusavaldustega Kristusest lahtiütlemise eest, ning seejärel hirmsad piinamised ning mõõgaga tapmine Kristusele kindlaksjäämise eest.

Vene keisrinna Jelizaveta I (1709-1762), Peeter I tütar, avas Peterburis oma valitsemise ajal esimese Venemaa ülikooli. See toimus märter Tatjana mälestuspäeval. Siit arenes hiljem üliõpilastel hea komme tähistada püha Tatjana päeva kui oma „ameti“ - päeva.

* *5 aastat Pärnu ja Saare piiskop Aleksandri pühitsemisest.*

14. 01. Gruusia püha apostlisarnase Niina (335) mälestus.

17. 01. Vaga Antonios Suure (356), mungaelule alusepanija mälestus.

18. 01. Pühade Atanasiose (373) ja Kirilli (444), Aleksandria ülempiiskoppide mälestus.

19. 01. Egiptuse vaga Makarios Suure (390) mälestus.

* *Sindi Jumalailmumise kiriku templipüha (VK järgi).*

24. 01. Peterburi vaga Ksenia (19.saj) mälestus.

* Õnnis Ksenia sündis Sankt Peterburis 1732. aastal. Pärast mehe äkilist, ilma kristlasele kohase ettevalmistuseta surma (patukahetsuse ja armulaua osalemiseta), jagas 26-aastane lesk kogu oma varanduse vaestele ning hakkas elama Kristuse pärast meeletu eluviisi järgi. See vaimulik vägitegu kestis 45 aastat, kuni tema surmani. Ta võttis selle ette, et kergendada oma mehe hinge vaeva pärast surma ning takistada teda hukatusse langemast. Sellel eesmärgil hakkas ta kandma mehe riideid ning nimetama end tema nimega – Andrei. Inimesed märkasid peagi, et tema meeletus kannab Jumalikku õnnistust. Voorimehed pakkusid üksteise võidu talle oma teeneid, teades, et siis lõpeb päev hea teenistusega. Poekestel, kuhu Ksenia sisse astus, hakkas kauplemises väga hästi minema. Tal oli ka selgeltnägemise anne.

Õnnis Ksenia on maetud Peterburi Smolenski kalmistule ning tema hauale on ehitatud kabel. On teada palju juhtumeid Peterburi õndsas Ksenia imelisest abist.

25. 01. Konstantinoopoli püha ülempiiskopi Gregorios Jumalasõnaõpetaja (389) mälestus.

28. 01. Vaga Efrem Süürlase (373-79) mälestus.

29. 01. Püha piiskopmärtri Ignatios Jumalakandja (107) säilmete ületoomine.

30.01. Pühade kogu maailma õpetajate ja ülemhingekarjaste Vassilios Suure, Gregorios Jumalasõnaõpetaja ja Johannes Kuldsuu koondmälestus; Divejevo õndsas Pelagija (1884) mälestus.

* * *

Rist

Õigeuskliku kristlase jaoks algab iga päev ristiga. Unest ärkanud, õnnistab ta ennast ristimärgiga, öeldes: Isa, ja Poja, ja Püha Vaimu nimel. Aamen. Sellega tõstab ta mõtteliselt üles oma risti, mille on saanud Issandalt pühal ristimisel, ning õnnistab temaga algavat päeva.

Risti tähendust ei ole võimalik üle hinnata. Ta sarnaneb maailma teljega; teed näitava tähega, mis paistab kõikjale ning ühendab nähtamatute sidemete abil kogu universumi. Rist ei ole üksnes sümbol, vaid ta sisaldab endas nähtamatut ja äraseletamatut jõudu, mis on võimeline sünnitama ja looma kõikisugu headust ning hävitama iga halva. Ent seda jõudu ei oma ta iseenesest, vaid sellepärast, et talle oli osaks saanud kanda endal ristilöödud Jumala Poega, Jeesus Kristust, keda juudid kadedusest ja vihkamisest tõe vastu julmalt piinasid ning risti külge naelutasid.

Ometigi, nõnda nagu kurjus ja vale, kandes enda sees hävingut ja surma kogu loodule, saavad tahtmatult hävitatud sellest samast ka ise, nõnda ka rist, olles juutidel mõeldud kui häbi, alatuse ja surma riist, muutus mõõgaks, mis raius põrmuks saatana võimu ning sulges kuradi põrgu põhjatusse kuni Issanda Viimse Kohtupäevani.

Kahjuks peab märkima, et kurjus jätkab maailmas laienemist. Inimesed ei leia isekeskis üksmeelt, vaid ilmutavad vastastikust kannatamatust, isegi vihkamist; ei suuda andestada, pole võimelised unustama solvanguid; ollakse võõrdunud korda saatma heategusid. Rääkimata üksikutest inimestest – terved riigid, juhitud, niioelda tarkade ja väarikate inimeste poolt, kalduvad samadele pahedele. Kus on siis Elavakstegeva Risti jõud? Miks nii jultunult tegutseb saatan? Vastus on lihtne. Seal, kus pole Risti, valitseb saatan. Jah, Kristus paiskas kurja vaimu põrgusse, sidudes ta purunematute kammitsetega, aga tema kurjusest haisev vaim tungib kõikjale, kus unustatakse Rist ja Kirik, ning kahjustab inimeste südameid.

Issanda Jeesuse Kristuse nimi ja tema Elavakstegev Rist on ainsad vahendid, suutmaks keelata saatanal külvata inimeste vahele vaenu. Aga nõnda, nagu kurjus tegutseb maailmas varjamatult ja valjuhäälselt, on tema vastu võimalik võidelda üksnes samal viisil.

Tõeline Jumal on üks ja ainus. Tee pääsemisele on samuti üks. Igaühele, kes seda mööda läheb, antakse oma rist, kuid eesmärk on kõigil üks. Rist nagu täht valgustab teekonda, osutab ohtudele, kaitseb kurja eest. Ilma Ristita hukkume, aga Ristiga võidame!

+Aleksander,
Pärnu ja Saare piiskop

Pärnumaal :

Ülempreester Ardalioni (Keskküla) juhendamisel:

Pärnu Issandamuutmise katedraalkirikus

toimuvad jumalateenistused (JT) igal nädalavahetusel:

laupäeval kell 17.00 – koguõine teenistus (KÖ); pühapäeval kell 10.00 – liturgia.

Samuti:

6.01. Jumalailmumise püha

5.01. kl 17.00 – koguõine, suur veepühitsus; 6.01. kl 10.00 – liturgia, suur veepühitsus

Häädemeeste Issandamuutmise kirik:

5.01. kl 15.00 – Kristuse ristimise püha jumalateenistus; suur veepühitsus

18.01. kl 10.00 – liturgia

Laiksaare Ristija Johannese kirik:

5.01. kl 11.30 – Kristuse ristimise püha jumalateenistus; suur veepühitsus

Tahkuranna Jumalasünnitaja Uinumise kirik:

6.01. kl 14.00 – Kristuse ristimise püha jumalateenistus; suur veepühitsus

Treimani ülemapostlite Peetruse ja Pauluse kirik:

5.01. kl 13.00 – Kristuse ristimise püha jumalateenistus; suur veepühitsus

Preester Enose (Heinsoo) juhendamisel:

Sindi Jumalailmumise kirik:

6.01. kl 18.00 – Kristuse sündimise püha õhtuteenistus

19.01. kl 10.00 – liturgia. Jumalailmumise püha; suur veepühitsus. Templipüha

Preester Kristoforose (Parts) juhendamisel:

Jõõpre suurmärter Georgiose kirik:

5.01. kl 10.00 – liturgia. Jumalailmumise püha; suur veepühitsus.

Uruste Issanda Taevaminemise kirik:

5.01. kl 13.30 – Jumalailmumise püha; suur veepühitsus.

Preester Agatoni (Paalberg) juhendamisel:

Paadrema püha Kolmainu kirik:

4.01. kl 11.00 – Jumalailmumise püha; suur veepühitsus.

Seli-Tõstamaa püha Vassilius Suure kirik:

5.01. kl 11.00 – liturgia. Jumalailmumise püha; suur veepühitsus.

Pootsi-Kõpu püha Kolmainu kirik:

5.01. kl 14.00 – Jumalailmumise püha; suur veepühitsus.

Ülempreester Viktori (Ivask) juhendamisel:

Kihnu saarel püha Nikolai Imetegija kirik:

5.01. kl 10.00 – liturgia. Jumalailmumise püha; suur veepühitsus. (Teenib munkpreester Justinus (Kiviloo))

12.01. kl 10.00 – liturgia (Teenib ülempreester Viktor)

Saaremaal:

Ülempreester Andree (Põld) juhendamisel:

Kuressaare püha Nikolai Imetegija kirikus

toimuvad jumalateenistused (JT) igal nädalavahetusel:

laupäeval kell 17.00 – koguõine teenistus (KÖ); pühapäeval kell 10.00 – liturgia.

Samuti:

6.01. Jumalailmumise püha

5.01. kl 17.00 – koguõine; 6.01. kl 10.00 – liturgia, suur veepühitsus

Muhu-Rinsi Kaasani Jumalaema ikooni kirik:

4.01. kl 10.00 – liturgia. **Jumalailmumise püha**; suur veepühitsus

Muhu-Hellamaa pühade ap. Peetruse ja Pauluse kirik:

4.01. kl 13.00 – **Jumalailmumise püha**; suur veepühitsus

18.01. kl 10.00 – liturgia

Lümanda Issandamuutmise kirik:

5.01. kl 13.00 – **Jumalailmumise püha**; suur veepühitsus

Ööriku püha Kolmainu kirik:

11.01. kl 10.00 – liturgia, suur veepühitsus

4.01. kl 12.00 – Liiva hooldekodus veepühitsus

Levala püha Aleksander Nevski kirik:

12.01. kl 18.00 – Kuressaare haigla

11.01. kl 13.00 – suur veepühitsus

14.01. kl.12.00 – Kuressaare hooldekodu

25.01. kl 10.00 – liturgia

7.01. kl 15.00 – Sõmera hooldekodus veepühitsus

Preester Toivo (Treima) juhendamisel:

Tornimäe Neitsi Maria Kaitsmise kogudus:

5.01. kl 10.00 – liturgia. **Jumalailmumise püha**; suur veepühitsus.

19.01. kl 10.00 – liturgia

Piila peaingel Miikaeli kirik:

11.01. kl 10.00 – liturgia

Leisi püha apostlisarnase Olga kirik:

26.01. kl 10.00 – liturgia

Laimjala Püha Vassiilios Suure kirik:

2.01. kl 10.00 – liturgia. **Templipüha**

12.01. kl 10.00 – liturgia

Mustjala prohvet Eelija kirik:

25.01. kl 10.00 – liturgia

Reomäe apostel Andrease kirik:

6.01. kl 10.00 – liturgia. **Jumalailmumise püha**; suur veepühitsus.

Pärsamaa püha Innokenti kirik:

18.01. kl 10.00 – liturgia

Püha Eelkäija Skiitas Reomäel toimuvad igapäevased kloostriteenistused. **Liturgia** toimub:

Esm. 6.01. kl 10.00 Jumalailmumise püha. Peale liturgiat suur veepühitsus

Re. 17.01. kl 7.30 Vaga ja jumalakandja isa Antonius Suure mälestus

Nel. 23.01. kl 7.30 Anküra püha piiskopmātri Klementi ja püha mārtri Agathangeli mälestus

*

Tähelepanu! EAÕK Püha Sinodi korraldusega 26. juunist 2011, mis põhineb EAÕK sama aasta Täiskogu otsusel, on alates 2012. aastast EAÕK kirikukalender viidud kooskõlla suurema osa maailma Õigeusu kirikute liturgilise kalendriga. See tähendab, et Ülestõusmispühade aeg (Suur Paast, Ülestõusmispühad, Viiekümnepäeva periood ja Kolmainu püha) peetakse Juliuse kalendri, nn vana kalendri järgi. Ülejäänud jumalateenistuste aastaringi (sh Kristuse Sündimist, Issandamuutmist, Jumalaema Uinumist jne) tähistatakse Gregoriuse, nn uue kalendri järgi.

ÕIGEUSU KATEHHEES

(lühendatult)

Järgneb, algus lehes nr 2

Teine osa

LOOTUS

Kristliku lootuse mõiste, tema alus ja vahendid

294. Kristlik lootus on südame rahustamine Jumalas veendumusega, et Ta katkematult hoolitseb meie Pääsemise pärast ning kingib meile lubatud õndsuse.

295. Kristlik lootus põhineb sellel, et „Jeesus Kristus on meie lootus“ ehk meie lootuse alus (1Tim 1:1); „Lootke täiesti armu peale, mida teile pakutakse Jeesuse Kristuse ilmumises“ (1Pe 1:13).

296. Vahendeiks päästva lootuse omandamiseks on **palve**, tõeline **õpetus õndsusest** ning selle õpetuse tõeline järgimine.

Palvest

297. On olemas tunnistus Jumala sõnast selle kohta, et palve on päästva lootuse omandamise vahend. Issand Jeesus Kristus ise ühendab palvega lootuse saada soovitud: „Ja mida te iganes palute Minu nimel, seda Ma teen, et Isa austataks Pojas!“ (Jh 14:13).

298. Palve on mõistuse ja südame ülestõstmine Jumala poole, mis väljendub inimese aukartlikus sõnas Jumala poole.

299. Kristlane, kes tõstab oma mõistuse ja südame üles Jumala poole, peab tegema järgmist. Esiteks – *ülistama* Teda Tema Jumaliku täiuslikkuse eest; teiseks – *tänama* Teda Tema heategude eest; kolmandaks – *paluma* Temalt oma vajaduste täitmist. Sellepärast on olemas kolmesuguseid palveid: *Ülistamise, Tänamise ja Palumise palved.*

300. Võib palvetada sõnatult – mõistuse ja südamega. Selle näiteks on prohvet Mooses, kes sel viisil palvetas enne Punasest merest üleminekist (vt 2Mo 14:13).

301. Sellisel palvel on eriline nimetus. Teda nimetatakse *vaimseks palveks* ehk *mõtteliseks ja südamlikuks palveks*, ühesõnaga, *sisemiseks* palveks, nii nagu, vastupidi, sõnadega väljendatud palvet, millega kaasnevad teised nähtavad õnnistusemärgid (näit ristimärgi tegemine, kummardused), nimetatakse *suuliseks* või *väliseks* palveks.

302. Väline palve võib olla ka ilma sisemiseta, kui palvesõnu lausuda tähelepanu ja keskendumiseta. Kuid ainult *välisest* palvest õnnistuse saamiseks mitte üksnes ei piisa, vaid vastupidi, väline palve ilma sisemiseta tekitab üksnes Jumala viha. Jumal ise väljendab seesuguse palve kõlbmatust järgmiste sõnadega: „See rahvas austab Mind oma huultega, aga nende süda on Minust kaugel; ilmaaegu teenivad nad Mind, õpetades õpetusi, mis on inimeste käskimised“ (Mt 15:8-9).

303. Ei piisa ka üksnes sisemisest palvest ilma väliseta. Sellest rääkida on sama, nagu keegi küsiks: kas inimesele piisaks üksnes hingest ilma kehata. Jumal pidas vajalikuks panna inimene kokku hingest ja kehast, sellepärast ei piisagi üksnes sisemisest palvest ilma väliseta. Meie Issand Jeesus Kristus oli vaimne kõige kõrgemal tasemel, kuid ka Tema ilmutas Oma vaimset palvet nii sõnade kui ka erinevate kehaliste liigutustega, näiteks oma silmade taeva poole tõstmisega või põlvede ja näoga maani kummardamise kaudu.

Meie Isa palvest ehk Issanda palvest

304. Issanda palve – see on palve, mille meie Issand Jeesus Kristus õpetas apostlitele ja mille nemad andsid edasi kõikidele usklikele. See on üldkristlik palve, mis on kõikide palvete eeskuju.

305. See palve kõlab nii:

Meie Isa, kes Sa oled taevas! 1. Pühitsetud saagu Sinu nimi. 2. Tulgu meile Sinu riik. 3. Sinu tahtmine sündigu nagu taevas, nõnda ka maa peal. 4. Meie igapäevast leiba anna meile tänapäev. 5. Ja anna meile andeks meie võlad, nagu ka meie andeks anname oma võlglastele. 6. Ja ära saada meid kiusatusse. 7. Vaid päästa meid ära kurjast. / Sest Sinu on Kuningriik, vägi ja au igavesi. Aamen. (Mt 6:9-13).

306. Et oleks hõlpsam käsitleda Issanda palvet, võib selle jagada järgmisteks osadeks: *pöördumine, seitse palumist ja ülistamine.*

Pöördumisest

307. Meie julgeme nimetada Jumalat *Isaks* usu järgi Issandasse Jeesusesse Kristusesse ning Ristimises saadud uuesti sündimise armuanni järgi. „Aga kõigile, kes Teda vastu võtsid, andis Ta meelevalla saada

Jumala lapsiks, kes usuvad Tema nimesse, kes ei ole sündinud verest, ei liha tahtest ega mehe tahtest, vaid Jumalast“ (Jh 1:12-13).

308. Alati peab ütlema *meie Isa*, isegi siis, kui palvetatakse üksi. Seda sellepärast, et kristliku vennaliku armastuse järgi tuleb kutsuda Jumalat ning paluda Tema käest head mitte üksnes endale, vaid ka teistele.

309. Pöördumises peab ütlema *kes Sa oled Taevas* sellepärast, et alustades palvet, peab maha jätma kõige maise ja kaduva ning ülendama mõistuse ja südame taevaliku, igavese ja jumaliku poole.

Esimesest palumisest

310. Jumala nimi on püha ning on püha kahtlemata iseeneses. „Tema nimi on püha“ (Lk 1:49).

311. Tema nimi võib saada *pühitsetud* inimestes, st Jumala igavene pühadus saab ilmuda inimeste kaudu.

312. See toimub järgmisel viisil. Esiteks – siis, kui meie, kandes Jumala nime oma mõtetes ja südames, elame nii, nagu seda nõuab Tema pühadus ning sellise eluga ülistame Jumalat; teiseks – siis, kui ka teised, nähes meie õiglast elu, ülistavad Jumalat. „Nõnda paistku teie valgus inimeste ees, et nad näeksid teie häid tegusid ja annaksid au teie Isale, kes on Taevas“ (Mt 5:16).

Teisest palumisest

313. Issanda palves räägitakse Jumala *riigist*, st õndsast Kuningriigist, mis apostli järgi on „õigus ja rahu ja rõõm Pühas Vaimus“ (Ro14:17).

314. See Kuningriik pole mõnede jaoks veel ilmunud kogu väes, aga mõnede jaoks pole üldse ilmunudki, kuna „patt valitseb teie surelikus ihus, et kuulaksite teda tema himudes“ (Ro 6:12).

315. Ta saabub varjatult ja sisemiselt. „Jumala riik ei tule tähelepanu äratades ... Jumala riik on seespidi teie sees!“ (Lk 17:20-21).

316. Jumala riigi nime all võib kristlane paluda jumalikkude *au* ehk usklike täielikkude õndsust. „Ma himustan siit lahkuda ja olla Kristuse juures, sest see on hoopis palju parem“ (Fi 1:23).

Kolmandast palumisest

317. Palumine *Sinu tahtmine sündigu* tähendab, et paludes niiviisi Jumalat, me palume, et kõik, mis me teeme ning kõik, mis meiega sünnib, toimuks mitte nii, nagu meie soovime, vaid nii, nagu seda tahab Jumal.

318. Seda peab paluma sellepärast, et oma soovides me tihti patustame, aga Jumal, iialgi patustamata ning enam kui meie ise, soovib meile igasugust head, mida ta on valmis alati meile kinkima, kui seda ei takista meie enda isemeelsus ja põikpäisus. „Aga sellele, kes enam kui rohkesti võib teha üle kõige selle, mida me palume või mõistame väge mööda, mis meis on tegev, Temale olgu austus koguduses ja Kristuses Jeesuses ajastute ajastu kõigi sugupõlvedeni! Aamen.“ (Ef 3:20-21).

319. Me palume Jumala tahte täitumist *maa peal* just nimelt nii *nagu taevas*, sellepärast, et taevas pühad inglid ja õndsad inimesed, kõik eranditult, alati ja kõiges täidavad Jumala taht.

Neljandast palumisest

320. *Igapäevane leib*, see on leib, mida me vajame igapäevaseks elamiseks.

321. Meie Issanda Jeesuse Kristuse õpetuse järgi peab paluma **mitte rohkem** kui *igapäevast leiba*, see tähendab eluks vajalikku toitu, samuti riideid ja eluaset; aga mis on üle selle ning pole hädavajalik, vaid kuulub mugavuste hulka, see anda Jumala tahte hooleks. Kui seda teist antakse, siis tänada Jumalat, kui ei, siis mitte muretseda selle pärast.

(jätkub järgmises numbris)

Pantokratori fond

Piiskopkonna arendamiseks ja vaimulike toetamiseks on avatud pangakonto

SEB 10220202116229. Konto omanik: **Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik**.

Konto nimetus: **Pantokraator**. Selgitus: **Annetus**.

Piiskopkonna lehte on võimalik lugeda ka internetis aadressil: www.eoc.ee